

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2019.4.35>

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У РОБОТІ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ З БОКУ МАС-МЕДІА

У сучасному світі мас-медіа виступають одним із найголовніших суб'єктів антикорупційної боротьби держави. У разі правильного впливу медійної структури можуть проводити дієву профілактику корупційної злочинності, формуючи в населення правильний світогляд, який поступово буде проявлятися у різкій нетерпимості до будь-яких проявів, пов'язаних із корупцією. Саме собою, що подібний високий антикорупційний потенціал мас-медіа реалізується повною мірою лише за умови незалежності в їхній роботі від будь-яких політичних сил чи магнатів-олігархів. Якщо подібної незалежності немає, то мас-медіа, скоріш за все, будуть виконувати прямо протилежну роль, тобто формувати в населення неправильне уявлення про події в державі, що здійснюється в інтересах певних замовників.

Світові дослідники та провідні журналісти вже не раз наголошували на тому, що повної незалежності в роботі мас-медіа домогтися нереально в жодній державі світу. Таке, зокрема, стосується й корупції. Повністю її подолати наразі не змогла жодна країна світу в усі історичні періоди людства. Але ж корупційні прояви можна звести до мінімуму, що зробить їх мало небезпечними для безпеки держави. Такі приклади є (можна подивитися на Сінгапур, Японію, Швецію, Німеччину, Швейцарію тощо). Так само обстають справи і з мас-медіа. Якщо неможливо зробити їх повністю незалежними, то можна хоча б зробити їх максимально незаангажованими від політиків та олігархів.

Для подібного виведення мас-медіа зі сфери впливу певних осіб, окрім належного рівня демократії та розвитку, в державі має бути розвинутою культура журналістики. На жаль, слід констатувати, що культура журналістики в Україні перебуває на вкрай низькому рівні, адже як пересічні українці не відчувають особливої поваги до журналістів та їхньої роботи, так і самі журналісти своєю роботою (подекуди очевидно замовною) не викликають сильного бажання почати їх поважати.

Авжеж, не завжди професійна діяльність з боку журналістів це не тільки їхня провина. Суть проблематики непрозорості вітчизняних мас-медіа лежить куди глибше. Як би сучасна Україна не хотіла похизуватися розвинутою демократією, наразі вона ще в стадії свого формування, а свобода слова, як один з головних показників демократії суспільства, не завжди відповідає своїй суті.

Аби усвідомити, в яких часом складних умовах працюють представники мас-медіа в нашій кра-

їні, можна пригадати гучні скандали із побиттям або навіть вбивствами журналістів, які мали місце в історії незалежної України. І якщо про велику кількість випадків українці зазвичай навіть не чули, то, наприклад, вбивство Георгія Гонгадзе є тією обурливою подією, про яку знає кожен в Україні.

Корупційна злочинність в Україні нині сягнула величезного розмаху й, аби її подолати, нашій державі треба якомога більш ефективно використовувати всі механізми антикорупційної боротьби, які є в її розпорядженні. Одним з таких механізмів є незалежна робота мас-медіа, які можуть гідно протидіяти корупційній злочинності шляхом не тільки профілактичних заходів, а й безпосередньо висвітлюючи певні корупційні випадки, даючи підставу правоохоронним органам розпочинати слідчі дії. Проте головна умова для дієвої протидії корупції з боку медіа – це незалежність у їхній роботі. Актуальність цієї роботи полягає в тому, аби дати наукове обґрунтування обов'язковості фактора незалежності в роботі медіа для дієвої боротьби останніх із корупцією. Додає актуальності дослідженню той факт, що питання заангажованості вітчизняних медіа вкрай мало досліджуються в науковій літературі, хоча таке дослідження може привернути необхідну увагу до зазначеної проблематики та допомогти підвищити незалежність медіа. Це, своєю чергою, допоможе медійним структурам якісно працювати на досягнення мети у вигляді поступового викоринення явища корупції з терен України.

Серед науковців, які приділяли увагу питанням дослідження місця та ролі медіа в боротьбі з корупційною злочинністю, окремо виокремлюються такі як: М.І. Мельник, О.М. Бандурка, Ю.І. Гололобова, О.М. Костенко, О.Ю. Бусол, О.М. Литвинов, О.М. Джужа та інші.

Метою цієї статті є дослідження всіх істотних особливостей, пов'язаних із протидією корупційній злочинності з боку мас-медіа, а також аналізування тієї ситуації, що нині має місце в інформаційному полі України із незалежністю в роботі медіа. Задля досягнення поставленої мети висунуто таке завдання – навести визначення дефініції «мас-медіа» та навести співвідношення «мас-медіа» та «ЗМІ», дослідити сучасну ситуацію в Україні із криміналізацією медіа та поступове перетворення їх на посередника корупційної злочинності, аргументувати необхідність незалежної роботи медіа для дієвої боротьби з корупцією, навести можливі шляхи подолання проблематики із

незалежністю українських медіа та можливі шляхи виведення медіаструктур із-під впливу державних органів та магнатів-олігархів.

Переходячи до викладення основного матеріалу, перш за все розберемося із поняттям «мас-медіа». Варто відзначити, що мас-медіа – це загалом поняття тотожне дефініції «засоби масової інформації» (далі – ЗМІ). Поділ між двома поняттями є умовним. Прийнято вважати, що мас-медіа – це нові технології та джерела надходження та поширення інформації, як-то: Інтернет, телебачення та радіомовлення, а ЗМІ – це ті джерела інформації та способи її поширення, які існують у людстві вже досить тривалий термін (як приклад можна навести друковані видання) [10, с. 88].

Мас-медіа перш за все являють собою певну комунікацію, розраховану на велику кількість осіб. Досліджуючи історію цього феномена, можна сформулювати визначення мас-медіа через їх розгляд як систему інформаційних та комунікативних засобів, які з'явилися завдяки еволюційному розвитку людства та переслідують мету у вигляді формування в суспільства певного погляду на події, що відбуваються, а також насадження масової культури, основні аспекти якої можна корегувати залежно від тих глобальних цілей, які переслідуються [12, с. 135].

Варто зауважити, що сам по собі термін «мас-медіа» для українського суспільства є новітнім та не зовсім звичним. Його поширення відбулося у XXI сторіччі, хоча в західному світі вже існувало з кінця XX століття. Для України історично більш характерно було розмежовувати ЗМІ та ЗМК – засоби масової комунікації, які за своєю суттю являють відповідатимуть західному поняттю «мас-медіа». З огляду на поступове глобалізацію суспільних відносин та поступове стирання кордонів у нашому мультикультурному світі, процес введення в ужиток пересічних українців терміна «мас-медіа» не виглядає чимось незвичним чи несподіваним.

У широкому розумінні мас-медіа означають певне глобальне середовище, яке існує для передачі будь-якої інформації будь-якому колу суб'єктів. Головна ціль медіа – передати масиви інформації кінцевому споживачу чи групі споживачів.

Теоретично в сучасному світі прийнято більш правильним використання поняття саме мас-медіа, а не ЗМІ. На думку багатьох дослідників-соціологів, ЗМІ – це пережиток минулого та вони асоціюються із пропагандою та тоталітаризмом, а медіа, своєю чергою, відрізняється демократичністю. Погоджуватися з таким визначенням чи ні – вже особиста справа кожного. На наш суб'єктивний погляд, особливої різниці між термінами «мас-медіа» та «ЗМІ» немає, а головна відмінність полягає в тому, що мас-медіа більш сучасне визначення, яке є вживаним в усьому світі. За своєю суттю мас-медіа видається як наступник ЗМІ.

Треба зауважити, що сучасна людина не в змозі жити поза інформаційним полем. Весь час, коли людина не спить, її оточує інформація різного характеру. Це і реклама, і політична агітація, і соці-

ально гострі новини. Природно, що в такій ситуації ті джерела, з яких надходить подібна інформація, волею-неволею формують певні погляди особи на оточуючий її світ. Якщо не повністю, то хоча б сприяють такому формуванню. Якщо ми бачимо рекламу, де молода радісна сім'я вживає до обіду сік певного бренду, на підсвідомому рівні ми починаємо відноситися до цього бренду, як до запоруки успішного сімейного життя.

Не є секретом, що реклама та інші інформаційні потоки використовуються не лише в комерційних сферах, а й для донесення людям певного матеріалу агітаційного толку. Медіа можуть доволі успішно вести роботу, спрямовану на протидію корупційній злочинності, здійснюючи такі дії, як: висвітлення фактів корупції суспільству, проведення журналістських розслідувань, здійснення профілактики вчинення корупційних злочинів, співпраця із громадськими об'єднаннями та правоохоронними органами, які, отримавши сигнал про корупційний випадок, мають його перевірити та за необхідності відкрити кримінальне провадження, адже за чинним законодавством України повідомлення у медіа є джерелом інформації про злочин [8].

У разі ефективної роботи медіа можуть дати населенню чітке уявлення про масштаби корупційної злочинності в країні та відсоток розслідуваних злочинів, а також сформулювати належне ставлення людей до явища корупції [9, с. 71].

У контексті загальнодержавної антикорупційної діяльності важко переоцінити ту роль, яка відводиться представникам медійного простору. Втім, найважливіше те, що подібна ефективна робота медіа на благо викорінення корупційної злочинності можлива лише за умови їх незалежності від зовнішніх та внутрішніх факторів, чого вкрай важко домогтися [2, с. 315].

За стандартом останніх десяти-двадцяти років в Україні активізуються журналістські розслідування та викриття певних політичних злочинів чи правопорушень під час передвиборчих гонок (президентських або парламентських). Усі друковані видання, представники телебачення та радіомовлення, як навіжені починають пістрівати інформацією на будь-який смак. Але чи хтось задумувався, наскільки цей обсяг інформації є об'єктивним та справедливим? Чи відповідає ця інформаційна маса засадам доброчесної журналістики. Напевно, що так, деякі групи людей міркували про це. Якщо ми поглянемо на списки друкованих видань та, наприклад, перелік українських телеканалів, то побачимо, що більше половини як одних, так й інших засновані або державними органами влади, або органами місцевого самоврядування. Інша частина припадає на приватних осіб, зазвичай олігархів.

Виходячи з того, що мас-медіа засновані органами державної влади, вони перебувають у прямій економічній залежності від останніх і, як наслідок, не в змозі доносити до людей принципи свободи слова та свободної журналістики. Залежність від державних інституцій передбачає неможливість

формування незалежної редакційної політики через відсутність фінансової автономії [14, с. 41]. Так, наприклад державний телеканал «UA:перший» повністю фінансується з бюджету Кабінету Міністрів України та Адміністрації Президента України.

Не краща ситуація й тоді, коли мас-медіа перебувають у повній залежності від олігархів. За даними впливових статистичних служб, більшість інформації сучасна людина отримує з телебачення та Інтернету. На долю телебачення припадає близько 80% всієї інформації, що отримує пересічна особа. Виходить, що вісім з десяти осіб в Україні прямо або опосередковано формують свій світогляд на основі інформації, яка надходить від телевізійних мовників. А чи є в Україні незалежні телевізійні мовники, які не лобіюють не чийх інтересів? Навряд чи. Найбільш популярні телеканали українського ТВ перебувають у власності олігархії чи політиків. Телеканал «Інтер» належить Дмитру Фірташу, телеканал «Україна» – Рінату Ахметову, «Еспресо – ТВ» – Арсенію Яценюку, канал новин «Канал 24» належить дружині мера Львова Андрія Садового, «1+1» – Ігорю Коломойському, «ICTV» та «СТБ» – Віктору Пінчуку, «5 канал» – колишньому Президенту України, а нині депутату Верховної Ради України Петру Порошенку.

Найбільша частка від загального телевізійного перегляду належить трьом китам українського бізнесу – Віктору Пінчуку (на його канали відводиться майже 28% від загальної кількості переглядів від населення України), Ігорю Коломойському (близько 17%) та Рінату Ахметову (близько 15%). Загалом маємо 60% телепереглядів, які зосереджуються на телеканалах зазначених олігархів [11].

Виходячи з того, що такі телеканали перебувають у повній залежності від свого покровителя, який може «стратити чи милувати», вони активно працюють за тим курсом, який закладає «капітан». Звідсіля беруться замовні сюжети, замовні розслідування та величезна кількість матеріалу, покликаного руйнувати імідж конкурентів.

О.Ю. Бусол у своїх дослідженнях зазначає, що під час передвиборчої гонитви всі телеканали, які перебувають у власності олігархів, починають рянити масивами інформації щодо викриття тих чи інших злочинів, часто корупційних, які начебто вчинюються політичними візаві власника. Особливою прудкістю тут відрізняються «Інтер», «Україна» та «ICTV», які раз по раз порушують стандарти журналістської етики [1, с. 12].

Та обставина, що матеріали журналістських розслідувань часто-густо є замовними, не випадкова. Насправді, подібній роботі медіа сприяє важка ситуація зі свободою слова в нашій країні. Як би не хизувалися певні популярні на екранах телевізорів щодо розвиненої демократії в нашій державі, подібні твердження не відповідають об'єктивній дійсності. Демократична країна – це та країна, де є громадянське суспільство. В Україні таке громадянське суспільство, якщо й існує, то в дещо перекрученому вигляді. Незалежні мас-медіа, які для форму-

вання громадської думки керуються не інтересами чиновників чи олігархів, а інтересами суспільства, виступають чи не найголовнішою запорукою розбудови громадянського суспільства [15, с. 54].

Слід наголосити на тому, що незалежності в роботі медіа перешкоджають і певні об'єктивні чинники. Так, зокрема, в журналістів в Україні в абсолютній більшості доволі низькі заробітні плати, особливо порівняно із закордонними колегами. І нехай, якщо б ця зарплатня була нижчою, аніж в Європі, але давала змогу гідно жити в Україні, проте ж це не так. На свою зарплатню журналіст не може себе відчувати в комфорті. Виходить, що з'являється ситуація із підвищеною привабливістю замовного розслідування з метою одержання додаткового прибутку.

Цікаві дані наведені в статті О.В. Волянської, яка зауважує, що під час опитування самих українських журналістів доводиться чути такі думки: 60% журналістів впевнені, що з періодичністю приблизно раз на місяць у різних джерелах зустрічають очевидно замовний матеріал; 30% зазначають, що отримання грошей за замовний матеріал цілком нормальна журналістська практика. І, як наслідок, майже 90% вітчизняних журналістів визнають ту обставину, що сучасні медіа в Україні корумповані та знайти серед величезної кількості «фейкових» новин правду – дуже важка праця [3, с. 217].

По факту ми маємо гнітючу тенденцію: мас-медіа не те, що ефективно чи неефективно протидіють корупційній злочинності, вони самі є суб'єктами корупційних схем. Подібне має навіть своє наукове визначення – медіа-корупція, або «джинса». Під цим новомодним поняттям розуміють ситуацію, коли медіа за гроші видають політичну чи комерційну рекламу або певний замовний матеріал як незалежне журналістське розслідування. На думку вітчизняних дослідників, саме тотальна залежність українських медіа від олігархії та політиків породжує та зумовлює розвиток «джинси».

Варто зауважити, що європейська спільнота не може повністю усвідомити факт концентрації абсолютної більшості медіа в руках політиків чи олігархів. У європейському розумінні стандартів журналістики подібне неможливо допускати спочатку. Так, наприклад, англійська асоціація журналістів визначає, що рівень незалежності медіа залежить від декількох факторів, серед яких: належний рівень нормативно-правового забезпечення інформаційної середина; належний рівень професіоналізму кадрів; вміння дієво та ефективно керувати медійною структурою в умовах ринкової конкуренції [5].

Виходячи із вищезазначеного, маємо такий факт: медіа можуть дієво протидіяти корупції, але цього не відбувається через їх залежність від впливових осіб або від держави. У підсумку медіа перетворюються на «джинсу» та жодним чином не допомагають у реалізації загальної антикорупційної політики держави. Подібна ситуація, до речі, спостерігаються в медійному просторі такої держави, як Італія, де медіа тотально корумповані та на замовлення

висвітлюють певні події в державі під чітко визначеним кутом. Більш того, чи то через італійський темперамент, чи то через інші фактори італійські медіа часто схильні створювати з будь-якої новини скандал, який переслідує мету злочинного популізму – створення в громадян різкого дисбалансу: ми чесні та порядні люди, а політики та бізнесмени – продажні злочинці [16]. Є цілком патріотичне бажання, аби українські медіа не йшли шляхом італійських, а рівнялися на інші держави з більш розвинутою демократією та свободою слова.

Що в такій ситуації можна вжити, аби змінити ситуацію на краще? Як і у більшості випадків виходів вбачається два: або санкції, або зміни до загальнонаціонального підходу в розумінні існування та роботи медіа.

Перший підхід характеризується поверненням українського законодавства до застосування кримінальної відповідальності за наклеп та образу, яка була скасована в Україні ще в 2001 році. Варто відзначити, що з того моменту, як кримінальну відповідальність за наклеп та образу було скасовано, вже було декілька спроб повернути зазначену норму. Нині за поширення недостовірної інформації законодавство передбачає лише цивільно-правову відповідальність, тобто можливість розраховувати на відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Потребує зауваження і той факт, що громадські діячі та пересічні журналісти активно протистоять поверненню кримінальної відповідальності за наклеп та образу виходячи з того, що за наявності такої норми права будь-яке журналістське розслідування потрапляє під ризик визнання його наклепом, а в чиновників виникає певний захисний шар від активності журналістів. У таких побоюваннях журналістів, очевидно, є раціональність, проте вони були би повністю аргументовані та логічні лише у тому разі, якщо б медіа в Україні працювали незалежно із дотриманням професійної етики. Натомість поки що ми маємо діаметрально протилежну ситуацію, в якій кримінальна відповідальність за наклеп видається вже не таким і поганим варіантом повернення медійних структур у русло чесного виконання своїх обов'язків. Доки вітчизняні медіа будуть заробляти на замовних розслідуваннях, доти подібні законодавчі ініціативи будуть час від часу виникати. У контексті зазначеного варто погодитися із думкою, що каральні заходи протидії злочинності не можуть вичерпати себе, вони лише пристосовуються до нових умов суспільного життя [7, с. 281]. Подібне пояснюється через високу долю ефективності методу батога, можливо, куди більш дієвого за пряник.

Інший варіант повернення незалежності медіа – це зробити їх якомога більш фінансово стабільними. Подібні тенденції мають місце за кордоном, проте в сучасній Україні немає жодної медійної структури, яка б могла похизуватися фінансовою незалежністю від певних спонсорів. На думку зарубіжних дослідників, найбільше на незалежність мас-медіа впливає саме фінансовий тиск, а не політичний. Якщо медіа

зможуть бути самоокупними, їхня робота стане куди менш заангажованою та замовною.

Побудувати ефективну фінансову модель для мас-медіа справа важка, особливо в умовах українських реалій, коли така модель нікому з впливових осіб держави не потрібна. Видається декілька можливих шляхів забезпечення фінансової незалежності медіа (зазвичай ідеться про новоутворені видання чи телеканали/радіостанції).

Перший варіант полягає в отриманні гранту від Європейського фонду підтримки демократії (чи інших організацій, які готові надавати гранти), дотації від якого доволі істотні та можуть дати змогу існувати медійній структурі автономно від спонсорів. В Україні є принаймні одна медійна організація, яка працює як інтернет-телебачення та сайт новин та існує на грантові кошти – це «Громадське телебачення» [6].

Другий – заробляти на рекламі та платному контенті (авжеж, платний контент у цьому контексті не має під собою чогось аморального та недозволеного; тут ідеться про певні шоу чи телевізійні програми, які викликають зацікавленість у населення, та за можливість перегляду яких щомісячно треба платити певну фіксовану ставку; щоправда, зовсім інше питання, що пересічний українець не готовий платити за будь-який контент, а вітчизняні медіа майже не видають такий контент, який би заслуговував оплати) [4]. Напевно, подібний підхід вкрай важко реалізувати в умовах великої медійної групи. Він більш актуальний для невеличких інтернет-видань чи YouTube-каналів.

Третім варіантом є роздержавлення мас-медіа, тобто виведення останніх з-під впливу державних органів чи органів місцевого самоврядування та їх входження в загальний ринок медійних послуг, де поступово утворюється конкурентне середовище, в якому, як відомо, заробляються гроші та підвищується якість продукту. Важливо, що таке роздержавлення потребує внесення змін до значного масиву вітчизняного законодавства. До речі, в Україні нині вже діє конкретний Закон, що спрямований на певне роздержавлення друкованих ЗМІ, прийнятий наприкінці 2015 року [13].

Отже, підбиваючи підсумок всього дослідження, варто зазначити, що українські медіа, як і в більшості інших держав світу, виступають потужним інструментом антикорупційної діяльності, потенціал якого, на жаль, досі не реалізований повною мірою. Останнім часом у державі все більше кажуть про корумпованість самих мас-медіа, говорячи про те, що корумпований суб'єкт протидії корупції не в змозі виконувати свої функції гідно та ефективно. Частково це правда, адже українські медіа не мають незалежності ані від держави, ані від впливових олігархів – власників крупних медіа-холдингів. Маючи повну фінансову залежність від покровителів, мас-медіа нашої держави насамперед думають про те, як догодити цьому покровителю, а не як виконати соціально значущу роботу з викорінення корупції. Як світові, так і вітчизняні дослідження вже яскраво

довели, що незалежність мас-медіа є основним фактором їхньої успішної діяльності в розрізі протидії корупції. Аби змінити ситуацію із заангажованістю українських медіа, треба напрацювати механізм, який дав би змогу медійним структурам домогтися незалежності в своїй роботі від будь-яких осіб, у тому числі від безпосередніх власників медійної структури. Зробити це важко, але реально, з огляду на успішний досвід деяких держав. Треба займатися роздержавленням медіа, підвищувати рівень заможності українців, який дозволив би їм платити за певний контент мас-медіа, що дало би змогу, своєю чергою, цим медіа відчувати певну фінансову стабільність, проводити роботу з різними благодійними фондами на предмет надання вітчизняним медіа грантів задля можливості їх автономного існування. Варто чітко усвідомлювати, що всі сили медіа мають бути спрямовані на здійснення антикорупційної політики держави, а не на боротьбу за власну незалежність від політиків чи олігархів. Тільки в такому разі ми зможемо говорити про ефективну антикорупційну діяльність мас-медіа, яка потенційно може істотно сприяти викоріненню корупційної злочинності з нашого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бусол О.Ю. Криміналізація «медіа-корупції» як альтернатива запровадження кримінальної відповідальності за наклеп та образи. *Громадська думка про право творення*. 2016. № 19 (122). С. 12–20.

2. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі : збірник прикладів (компедіум) позитивного досвіду / кол. авторів; за заг. ред. Тодора Тагарева; вид. укр. мовою. Женева–Київ : Женецький Центр демократичного контролю над збройними силами; Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння та інформаційно-консалтинговою компанією Defence Express Group, 2010. 384 с.

3. Волянська О.В. Антикорупційний потенціал громадянського суспільства в Україні та чинники, що його зумовлюють. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2014. Вип. 20. С. 212–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mtpsa_2014_20_37.

Кікалішвілі М.В. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У РОБОТІ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ З БОКУ МАС-МЕДІА

Стаття присвячена розгляду незалежності в роботі мас-медіа як ключового фактора ефективної протидії корупції з боку цього суб'єкта.

У статті встановлено визначення поняття «мас-медіа», наведено його співвідношення із терміном ЗМІ та зауважено, в чому полягає відмінність між зазначеними двома дефініціями.

Автором зауважується, що у разі ефективної роботи медіа можуть дати населенню чітке уявлення про масштаби корупційної злочинності в країні та відсоток розслідуваних злочинів, а також сформувані належне відношення людей до явища корупції. Проте всі перелічені та споріднені антикорупційні функції медіа можуть реалізувати лише за умови незалежності в їхній роботі.

У статті звертається увага, що сучасні українські медіа перебувають під істотним впливом та фінансово-політичним тиском з боку державних органів та олігархів, через що страждають засади доброчесної журналістики. Вітчизняні представники медіа все більше спеціалізуються на замовних матеріалах, видаючи їх за об'єктивні розслідування. Через зазначені тенденції в Україні виник термін «джинса», а самі мас-медіа визнаються в абсолютній більшості корумпованими структурами.

Як підсумок визначено, що мас-медіа виступають потужним інструментом антикорупційної діяльності, потенціал якого, на жаль, в Україні досі не реалізований повною мірою. Наукові дослідження дають змогу сформувані певну аксіому, яка зводиться до того, що незалежність мас-медіа є основним фактором їхньої

4. Економічно стійкі засоби масової інформації – ключ до незалежності URL: <https://www.euneighbours.eu/uk/eu-in-action/stories/ekonomicno-stiiki-zasobi-masovoi-informacii-kluc-do-nezaleznosti>

5. Жугай В. Концепції функціонування якісної преси в Україні. *Вісник Львів. ун-ту. Сер. жур-ка*. 2001. С. 145–153.

6. Інформація – зброя: кому належать українські ЗМІ. URL: http://www.theinsider.ua/infographics/2014/2015_smi/vlasnyky.html.

7. Костенко О.М. Кільтура і закон – у протидії злу. Київ : Атіка. 2008. 351 с.

8. Кримінальний-процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI/ *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.

9. Мельник Д. Засоби масової інформації як елемент системи протидії корупції. *Вісник прокуратури* : загальнодержавне фахове юридичне видання. 2010. № 7. С. 68–73.

10. Наумова М.Ю. Нові медіа та традиційні ЗМІ: моделі співіснування *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. Вип. 13. С. 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2011_13_16.

11. Олігархи правят бал: кому належать українські телеканали. URL: <https://www.capital.ua/ru/publication/129230-oligarkhi-pravyat-bal-komu-prinadlezhat-ukrainskie-telekanaly>.

12. Ороховська Л.А. Мас-медіа як складова людської комунікації *Вісник Національного авіаційного університету. Сер.: Філософія. Культурологія*. 2011. № 1. С. 135–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_1_34.

13. Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації : Закон України від 24.12.2015 року № 917-VIII / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 3, ст. 34.

14. Сівашова І. Роздержавлення друкованих засобів масової інформації в контексті розвитку інформаційного простору України. *Вісник Книжкової палати*. 2010. № 7. С. 41–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2010_7_12.

15. *Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи* : зб. наук. пр. Укр. акад. держ. упр. при Президентові України / за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. 248 с.

16. Як італійські журналісти висвітлюють корупцію. URL: <https://ua.ejo-online.eu/3944/media-i-politika/yak-italiiski-media-vysvitliut-koruptsiu>.

успішної діяльності в розрізі протидії корупції. Варто розуміти, що задля ефективної протидії корупції всі сили медіа мають бути спрямовані на реалізацію антикорупційної політики держави, а не на боротьбу за власну незалежність від політиків чи олігархів.

Ключові слова: мас-медіа, протидія корупції, незалежність у роботі, олігархи, медіахолдинги, «джинса», журналістські розслідування.

Kikalishvili M.V. INDEPENDENCE IN WORK AS A KEY FACTOR IN THE EFFECTIVE FIGHT AGAINST CORRUPTION BY THE MASS MEDIA

The article is devoted to the consideration of independence in the work of the mass media as a key factor in the effective fight against corruption by media.

The article defines the concept of mass media, gives its relationship with the term media and defines the difference between the two definitions.

The author notes that when working effectively, the media can give population a clear idea of the corruption scale and the percentage of crimes under investigation, as well as form a proper people attitude to the phenomenon of corruption. However, all the above mentioned and related anti-corruption functions can be implemented by the media only if they are independent in their work.

The article draws attention to the fact that modern Ukrainian media are under significant influence, financial and political pressure from state bodies and oligarchs, which is why the foundations of good journalism suffer. Domestic media representatives increasingly specialize in custom-made materials, presenting them as objective investigations. Because of these trends the term “pay-for-play” (“envelope journalism”, “cash for newscoverage”) has appeared in Ukraine, and the media themselves generally recognized as corrupt structures.

As a result, it is determined that the mass media are a powerful tool of anti-corruption activities, the potential of which, unfortunately, has not yet been fully realized in Ukraine. Scientific researches provide an opportunity to form a certain axiom, which comes down to the fact that the independence of the mass media is the main factor of their successful activity in the context of combating corruption. It should be understood that in order to effectively combat corruption, all media efforts should be aimed at implementing the anti-corruption policy of the state, not at fighting for their own independence from politicians or oligarchs.

Key words: mass media, anti-corruption, work independence, oligarchs, media holdings, “pay-for-play” (“envelope journalism”, “cash for newscoverage”), journalistic investigations.